

**MIROSLAV
PIRKE
STOJANOVIĆ**

UDRUŽENJE LIKOVNIH UMETNIKA SRBIJE

UMETNIČKI PAVILJON „CVIJETA ZUZORIĆ“ – SEPTEMBAR 1988.

Miroslav Pirke Stojanović je višestruko zanimljiva stvaralačka ličnost koja je u srpskoj likovnoj umetnosti prisutna preko dve decenije. Pored crteža, ulja i kolaža koji se u njegovom stvaralaštvu smenjuju, prepliću i dopunjavaju, bavi se i primenjenom grafikom, ali sa zajedničkim iskustvom čoveka koji umetnost shvata kao vizuelni izraz dubokih unutrašnjih prostora ličnosti suočene sa svojom vlastitom sudbinom.

Počeo je u onom dosta uzburkanom vremenu (polovinom sedme decenije) u kojem su se gasile poslednje vatre apstrakcije i rađao svet novih oblika figuracije. Nije to bio nikakav direktan sukob jasno razgraničenih i antipodnih koncepcija, već pre svega jedna klima, ili jedno stanje duha koje je odražavalo novo, nadolazeće vreme. I dok je apstrakcija insistirala uglavnom na čistoj vizuelnosti, na likovnoj punoci forme i boje, nova figuracija je težila ka izvesnom društvenom angažmanu dela, na izvesnoj ne-likovnoj funkciji koja je imala više etički no estetički značaj.

Miroslav Stojanović je osećao tu dilemu i relativno brzo prevalio put od asocijativne apstrakcije do svojevrsne figuracije nadrealnog smera. Čak i one uljane slike (kao što je na primer „Beograd“ iz '74. godine), koje su nosile određene značajke dramatisovanog realizma, sadržavale su jednu drugu, pomalo metafizičku dimenziju. U pitanju je u stvari pokušaj da se izjednače, u značenjsko-likovnom smislu, emocija i intuicija, doživljaj i misao, da se u obliku nametne i duhovna aura koja ga uzdiže u oblast nadrealnog. Tako je nastao ciklus kolaža koje je pod naslovom „Nadrealističke etide“ izlagao 1978. godine u Galeriji 73, koji su, prema rečima kritičara Đorđa Kadijevića, građeni od „isečaka uzetih iz stvarnosti“, natopljenih bujnom semantičnošću“, odražavali istovremeno i žudnju za nadilaženjem jednosmernog ulaženja u svet prepoznatljive stvarnosti.

S druge strane, Stojanovićeva slika polako se razvija u pravcu sve izrazitije težnje ka simboličkom karakteru forme, što je i uslovalo poseban tretman likovnog sredstva, pre svega površine i boje.

Takva slika nastaje dugo, u procesu meditativnog sazrevanja, u stalnom nadilaženju realnog datog da bi se dostiglo ono unutrašnje osvetljenje koje slici daje duhovnu dimenziju, svetlost imaginarnu, možda mističnu.

I tako, bezmalo u svim fazama ovog slikara osećamo tu nestalno jedinstvo stvarnog i nad-stvarnog, emotivnog i simboličkog. Njegova slika, kao i njegov kolaž ili crtež, nikada

ne nosi samozadovoljno ispunjenje ideje koja brani boje trenda ili nametnute koncepcije. Ona u stvari stalno izmiče čistoj definiciji, jer svaka definicija dodiruje samo deo suštine. Suštine su izvan slike, izvan slikara, ali on svojom sudbinom, dubinom svog bića teži njihovom osvetljenju. Miroslav Stojanović je slikar koji više teži tamnoj dubini smisla nego prolaznoj svetlosti aktuelne istine. Zato njegovo vreme nosi iskušenja bez kojih bi smisao bavljenja umetnošću bio stalno pod znakom pitanja.

Sreto Bošnjak

Ako je fenomen geometrijske apstrakcije uspostavljanje odnosa između različitih oblika i bojenih površina, dotle je (u najširem smislu reči) figuracija to isto, samo malo drugačije. Sve polazi od linije, čak od nenamernog zarezanja na zidu, pa se nastavlja u većitom smenjivanju figurativnog i nefigurativnog. Odnos dve linije je isto toliko komplikovan i likovno savršen, ukoliko je maštovito izveden, kao i odnos između bezbroj linija, odnosno između bezbroj oblika koje tvore linije. Artikulacija linija čini likovnost dela, mada ne treba zaboraviti da su tačka i mrlja isto tako moćne likovne datosti.

Sve ovo shvatio je Pirke Stojanović i još pre nego što se upisao na Akademiju, nosio je to u sebi od prvih svojih studijskih zapisa. Po završenoj Akademiji počinje njegova prva velika umetnička avantura: proučavanje apstrakcije. Kombinuje krug i trougao, uspostavlja bojeni sukob, ali ta kombinovanja uvek ostaju izvan „dosadne doslednosti“, odnosno izvan htenja da se posmatrač zamara.

Pošto je nemirna priroda, ove likovne vežbe mu ubrzo dosađuju, ne zato što misli da su sve mogućnosti iscrpljenje, već zato što ga privlače novi izazovi – kolaž. Normalno da kolaž pruža dovoljno mogućnosti da se geometrijski oblici i dalje proučavaju, kao što se to često dešavalo kod Tabakovića, ali Pirke smatra da se to može i drugačije. Mora se napomenuti da se u tom periodu bavi dizajnom, uređujući pojedine publikacije za koje radi i naslovne strane. Ali, baš u tim naslovnim stranama Pirke postaje siguran da je kolaž disciplina koja mu leži. Tako nastaju serije radova, koje je svojevremeno izložio u Galeriji '73. Normalno je da ga je Đorđe Kadijević zapazio i predložio spomenutu izložbu. Kritika ga je zapazila i pre te izložbe, na mnogobroj-

nim grupnim izlaganjima, a Pavle Vasić mu je izuzetno hvalio jedno veliko platno koje je bilo izlagano na izložbi „Beograd inspiracija umetnika“ koje je u prenosnom smislu nazvao „Toledo“

I obično kad kritika pohvali umetnika, kad ga „uzme u optiku“, umetnik ili ulazi u orbitu i kao kometa sija i ostavlja trag na likovnom nebu, ili se toliko zgriči da više od sebe ni glas ne može da pusti. Pirke ne radi ni jedno ni drugo, već nastavlja svoje istraživanje. Ne ponavlja ono što je kritika obeležila, već traži nove mogućnosti. U tom periodu nastaju Pirketovi najzreliji kolaži, preko kojih kasnije prelazi u sliku, disciplinu koja traži veoma mnogo koncentracije. Taj proces Pirke sada predstavlja. Ove slike su proizašle iz kolaža. Tematika je ista, ali je prilagođena novom mediju. Moglo bi dugo da se razmišlja o svojevrsnoj simbolici i simboličkom aparatu koji Pirke koristi. Njega ne brine sudbina sveta, jer je to za njega izvesno – kugla će se rasprsnuti, a „svevideće oko“ će sve to zabeležiti. Ništa neće ostati, ali će se život nastaviti. Mutacije će biti osnova novog života. Može se učiniti da ovakva razmišljanja vode ka neverovanju u sutra. Pirke ne misli na sutra. Sutra se njemu događa danas, kao što mu je danas bilo juče. Iz raspukline jajeta pomalja se maratonska kolona u kojoj se naizmenično smenjuju muškarac i žena, odnosno nagoveštaj novih života koje će parovi stvoriti.

Teško je tačno proniknuti u simbolički sistem koji ovaj autor koristi. Kad Pirke upotrebi konja u galopu verovatno je sasvim drugačija poruka od one koju ja vidim. Za mene je konj u galopu uvek bio mešavina sentimenta i savršenstva. Lopta asocira svašta, ali najčešće zemljinu kuglu, klavir, mistiku tona, a žensko telo čitav spektar najrazličitijih osećanja: od žudnje i strasti do gnušanja. Ruka je savršenstvo. Ali kako taj svet simbola struji kroz delo autora koji je bliži fantastici jednog Dalija nego realizmu jednog Kurbea, teško je reći. Ne zato što je nerazumljivo, već zato što je namerno prikriveno, da bi svako na svoj način mogao da tumači ono što vidi. Jer: pravi život slike počinje onog momenta kad ona izađe pred gledaoca. Do tog momenta ona ima telo, ali ne i dušu. Dušu joj ne daje autor, on samo nudi jednu od mogućih, a gledalac odlučuje koja mu najviše odgovara. Zato umetnost i posle toliko hiljada godina svog postojanja ostaje tajna. Ili obrnuto: umetnost to je ono što svi znamo šta je. I baš zato što je to tako i što svi znamo o čemu je reč, svako će na svoj način doživeti ove slike.

Vasilije B. Sujlić

M. C. DUKKE

Biografija

Miroslav Pirke Stojanović rođen je 1939. god. u Pirotu. Školu za primenjenu umetnost završio u Nišu, 1959. god. Akademiju primenjenih umetnosti, diplomirao je 1967. godine u klasi profesora M. Šerbana. Član Udruženja likovnih umetnika Srbije od 1968. godine.

Samostalne izložbe:

Prva samostalna izložba crteža i gvaša u galeriji ULUS-a, u Beogradu 1969. god.

Druga samostalna izložba „Primenjene grafike” u Muzeju primenjenih umetnosti, Beograd – 1973. godine.

Treća samostalna izložba grafike „Makulatura” u galeriji Studentskog kulturnog centra, Beograd, 1973. godine.

Četvrta samostalna izložba slika i crteža u galeriji ULUS-a Beograd, 1975. godine.

Šesta samostalna izložba kolaža „Nadrealističke etide” u Galeriji 73, Beograd 1978. godine.

Reprizne samostalne izložbe u unutrašnjosti: U Pirotu 1979. i u N. Sadu, 1980. godine.

Grupne izložbe:

Izlagao na prolećnim i jesenjim izložbama ULUS-a, kao i na izložbama crteža i male plastike u Beogradu i van Beograda.

Trijenale Jugoslovenskog crteža Sombor 1970. godine.

NOB u delima likovnih umetnika Jugoslavije 1972. godine.

Oktobarski salon 1973. godine i 1985. god.

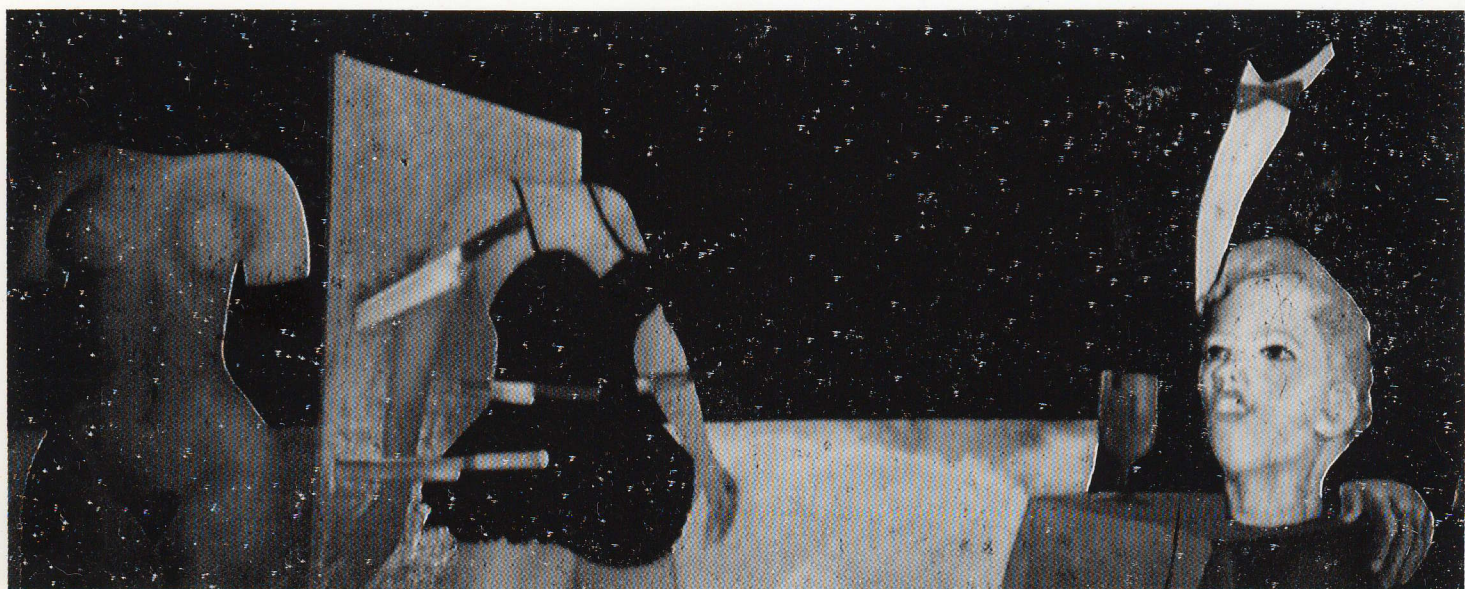
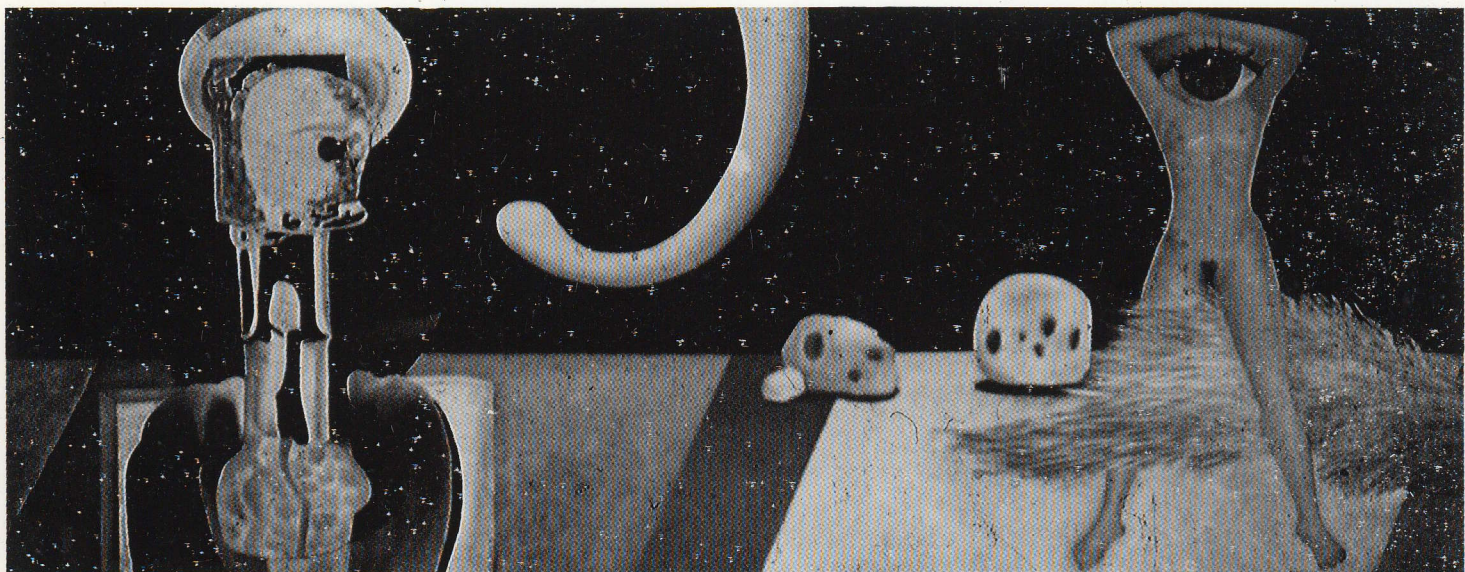
Beograd kao inspiracija slikara, 1974. i 1986. godine.

Zlatno pero Beograda, 1987. godine.

Učestvovao u radu likovne kolonije „Beli anđeo” – Mileševa 1980. god.

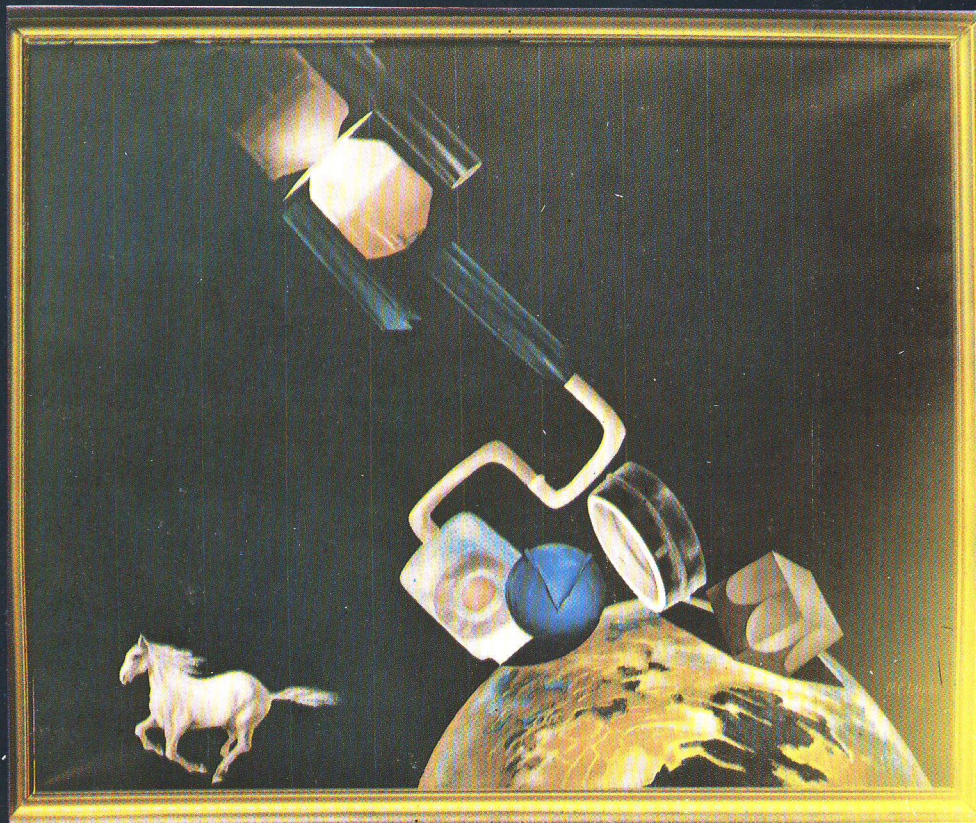
Revijalna izložba radova nekadašnjih učenika i profesora Škole za primenjenu umetnost u Nišu – 1988. godine.

Živi i radi u Beogradu ul.: J. Gagarina 209/81 – tel. 152-712

Spisak radova:

1. DEVOJKA U PLAVOM ŠEŠIRU, ulje
2. BEKSTVO, ulje
3. REGENERACIJA TKIVA, ulje
4. IKAR, ulje

5. KABARE I, ulje
6. KABARE II, ulje
7. PIETA, ulje
8. KVADRATURA KRUGA, ulje
9. ANEGDOTA 45, ulje
10. LIBERTAS, ulje
11. PORTRET SIGMUNDA FROJDA, ulje
12. ZABORAVLJENI PEJZAŽ, ulje
13. MONOHROMIJA, ulje
14. PEJZAŽ I, ulje
15. PEJZAŽ II, ulje
16. PEJZAŽ III, ulje
17. ZAPIS IZ PODZEMLJA I, ulje
18. ZAPIS IZ PODZEMLJA II, ulje
19. ZAPIS IZ PODZEMLJA III, ulje
20. FENIKS, ulje

Napomena autora: izvestan broj slika inspirisan je „Zapisima iz podzemlja”, po pripoveci Fjodora Dostojevskog.

Izdavač: Umetnički paviljon „Cvijeta Zuzorić”
Beograd, M. Kalemegdan 1
Tiraž: 500 primeraka